

© КОЛЕКТИВ АВТОРІВ, 2013

*Г.В. Бекетова, І.П. Горячева, О.А. Голоцван,
Н.В. Алексеєнко, О.В. Солдатова*

УЧБОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПИТАНЬ НАДАННЯ МЕДИКО- СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ПІДЛІТКАМ ТА МОЛОДІ НА ЕТАПІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ. Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л.Шупика

Вступ. В суспільному розвитку провідне місце посідають питання формування здорового підростаючого покоління, тому охорона здоров'я підлітків в Україні одним з пріоритетних напрямків.

Мета. Удосконалення знань лікарів з урахуванням психофізіологічних особливостей та сучасних потреб дітей підліткового віку на етапі післядипломної освіти для створення в країні єдиного медичного інформаційного простору.

Результати. Допомогу в клініках, дружніх до молоді покликані надавати педіатри, підліткові терапевти та лікарі загальної практики „сімейної медицини”. Програма курсу удосконалення розроблена з метою ознайомлення всіх медичних фахівців з сучасними уявленнями про анатомо-фізіологічні особливості дітей підліткового віку, надання медико-психологічної та соціальної допомоги в клініках, дружніх до молоді. Слухачі отримують практичні навички консультування підлітків, вивчають способи профілактики їх ризикованої поведінки та таких наслідків, як ВІЛ/СНІД, інфекції, що передаються статевим шляхом, непланована вагітність, наркотична залежність, тощо.

Висновки. Обґрунтована необхідність впровадження в план післядипломної професійної підготовки лікарів різних фахів новітніх дистанційних форм навчання. Доведена доцільність створення програми циклу тематичного удосконалення лікарів з питань надання медико-соціальних послуг підліткам та молоді, структури, організації та завдань клінік на основі дружнього підходу.

Ключові слова: підлітки, клініки, дружні до молоді, медико-соціальна допомога, тематичне удосконалення, дистанційне навчання.

Одне з провідних місць у суспільному розвитку посідають питання формування здорового підростаючого покоління, підготовки підлітків та молоді до самостійного життя. За даними ВООЗ охорона здоров'я підлітків є одним з пріоритетних напрямків у багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні (1, 8). Пильний інтерес до здоров'я даної цільової групи обумовлений тісним взаємозв'язком особливостей дорослішання та поведінки підлітків у соціальному середовищі (3, 9, 10). Тому виключно медичні заходи не здатні суттєво вплинути на стан здоров'я підлітка. В нашій країні існує більше 100 лікувальних закладів, на базі яких відкриті клініки для підлітків та молоді, так звані Клініки дружні до молоді. В них надається не лише медична, але й психологічна та

соціальна допомога. Означену допомогу, перш за все покликані здійснювати педіатри, підліткові терапевти та лікарі загальної практики „сімейної медицини”. Проте знання цих питань лікарями на сьогодні є недостатніми (6).

В сучасних умовах все більше фахівців визнають необхідність отримання та удосконалення знань з урахуванням психофізіологічних особливостей та сучасних потреб дітей підліткового віку, зокрема, на етапі післядипломної освіти, коли вже є досвід спілкування з пацієнтами підліткового віку (6).

За ініціативи НМАПО імені П.Л.Шупика, підтримки Міжнародного дитячого фонду ЮНІСЕФ та МОЗ України співробітниками кафедри дитячих і підліткових захворювань з 2010 року з метою формування єдиного інформаційного медичного простору вперше в країні впроваджений дистанційний переривистий цикл ТУ „Медико-соціальні послуги підліткам та молоді на основі дружнього підходу. Клініки, дружні до молоді”. За 3 роки на кафедрі пройшли навчання 166 лікарів з м. Києва та 9 областей України (Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Київської, Одеської, Харківської, Черкаської). З 2013 року розпочався черговий цикл ТУ, на якому навчаються 60 слухачів. Технічне та технологічне забезпечення дистанційного навчання здійснюється співробітниками кафедри медичної інформатики НМАПО імені П.Л.Шупика.

Форма проведення занять на циклі - інтерактивна. Учасники розбирають ситуаційні завдання, беруть участь у дискусіях, перегляді відеоматеріалів, обговоренні презентацій (2, 5). Цикл розрахований на 78 годин протягом 10 місяців один раз на місяць 4 заняття (8 годин). Програма курсу розроблена з урахуванням охоплення всіх медичних фахівців (педіатрів, підліткових терапевтів, сімейних лікарів, урологів, гінекологів, наркологів, медичних психологів та ін.), що займаються проблемами підлітків.

Метою циклу ТУ є ознайомлення слухачів з сучасними уявленнями про анатомо-фізіологічні особливості дітей підліткового віку, надання медико-психологічної та соціальної допомоги в клініках, дружніх до молоді.

Теми занять, які висвітлюються на циклі ТУ:

1. Обґрунтування необхідності створення клініки, дружньої до молоді, особливості роботи, мета, завдання, принципи роботи, види діяльності, законодавча база.

Слухачам наводиться інформація про історію розвитку та принципи створення КДМ; метою роботи таких клінік є збереження здоров'я підлітків загалом та репродуктивного, зокрема, оскільки найчастіше порушення репродуктивного здоров'я формуються в підлітковому віці (6, 7). Прикладом цього є висока кількість абортів та інфекцій, що передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ (11).

2. Профілактична робота в КДМ: мета, завдання, особливості первинної профілактики для зміни ризикованої поведінки підлітків.

В нашій країні поки що немає єдиної системи профілактичної роботи з підлітками. Медичні працівники, за даними опитування, мають дуже віддалене уявлення про цю сферу діяльності, хоча саме вони й повинні здійснювати первинну профілактику серед дітей та підлітків (4, 8).

3. Психофізіологічні особливості підліткового віку: фізичний, психічний, статевий, психосексуальний та соціальний розвиток. Формування сексуальності, ризику раннього статевого життя.

Саме ця тема завжди викликає у слухачів циклу найбільше питань як практичних, так і особистісно спрямованих. Досвід роботи висвітлив, що фахівці вкрай потребують інформацію щодо дорослішання підлітка, причому не тільки в психологічних та соціальних аспектах, а також і в питаннях, пов'язаних зі статевою ідентифікацією, трансформацією статево-рольової поведінки та багатьох інших.

4. ВІЛ/СНІД: сучасний стан питання, актуальність для цільової групи КДМ (підлітків), інтерактивні методи повідомлення підліткам інформації щодо ВІЛ/СНІД.

Цей розділ, на жаль, не втрачає своєї актуальності. В Україні триває епідемія ВІЛ і нові випадки інфікування виявляють саме у молодих. У зв'язку з цим на занятті робиться акцент на добровільне консультування підлітків і тестування на ВІЛ. Знаючи свій ВІЛ-статус можна уникнути в майбутньому безлічі проблем, пов'язаних зі здоров'ям (3, 9).

5. Консультування підлітків: мета, завдання, види, етапи, основні техніки.

6. Консультування підлітків: практичні навички та спеціальні аспекти консультування за методикою зміни поведінки - ризику раннього статевого життя, непланованої вагітності, інфекцій, що передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ.

Темі консультування присвячено два дні занять, протягом яких лікарі отримують не тільки знання, а й освоюють основні необхідні кожному фахівцю практичні навички. Консультування підлітків з питань зміни поведінки - це потужна ланка в первинній профілактиці (4).

7. Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ): особливості перебігу в підлітковому віці; інтерактивні методи надання підліткам інформації з питань ІПСШ.

8. Непланована вагітність у підлітків: причини раннього статевого життя, ризику незахищеного сексу, підліткова контрацепція.

9. Аддиктивна (залежна) поведінка підлітків: вживання алкоголю, наркотичних речовин, паління тютюну; особливості консультування, освіти, переадресації.

Три перераховані вище теми продовжують розкривати особливості ризикованої поведінки підлітків в соціумі і, як наслідок - ІПСШ, вагітність, наркотична залежність. Основний акцент при викладенні даних тем робиться на способах профілактики (11).

10. Психосоціальні фактори, що впливають на розвиток соматичних захворювань у підлітків: модель розвитку психосоматичних станів, особливості виховання, характер міжособистісних відносин у родині, характерологічні особливості дитини.

Це одна з тем, що була введена до циклу за проханням слухачів. Питання розвитку психосоматичних захворювань завжди цікавлять лікарів, викликають багато запитань та сприяють дискусіям.

11. Медико-соціальна допомога дітям, які зазнали насильства в сім'ї: сучасний погляд, загальні положення, алгоритм ведення, профілактика.

Дана тема є самою новою в програмі циклу (вперше введена в 2013 р.) і отримала позитивний відгук від учасників. Вони відзначають актуальність заявленої проблеми, цікавляться особливостями психології «жертви», задають конкретні практичні питання, тому що нерідко стикаються в професійній практиці з проблемою насильства. Аналіз проведеного інтерактивного заняття виявив низький базовий урівень знань по даній темі.

12. Проблеми психічного здоров'я підлітків: депресії та суїциди.

На занятті розкриваються питання ризиків та умов виникнення депресій у даної цільової групи, а також передумови розвитку суїцидальних думок та дій у підлітків. Тема викликає величезну зацікавленість безліч запитань, пов'язаних з особливостями психопатології.

На протязі циклу під час спілкування зі слухачами кожного регіону викладачами обов'язково з'ясовуються їх мотивація та запит. Це дозволяє оптимізувати теми занять та зробити акценти на тих питаннях, що найбільше цікавлять слухачів на даному етапі. Жваві диспути та обговорення питань під час розгляду кожної теми дозволяють підвищити якість засвоєння знань слухачами, вдосконалити уміння ведення дискусії, покращити навички комунікації (5).

Інформація, отримана на циклі ТУ „Медико-соціальні послуги підліткам та молоді на основі дружнього підходу. Клініки, дружні до молоді”, дає можливість лікарям різних спеціальностей більш ефективно проводити консультування пацієнтів цільової групи, здійснювати первинну профілактику ризикованої поведінки підлітків, а саме: непланованої вагітності, ВІЛ, інфекцій, що передаються статевим шляхом, тютюнопаління, зловживання алкоголем, наркотичними та психоактивними речовинами.

Зазначимо, що кількість лікарів, які бажають підвищити свій рівень знань на вказаному циклі щорічно зростає, оскільки впроваджений варіант ТУ дозволяє не тільки отримати нові знання, але й мінімізувати транспортні та інші витрати, зменшити час відсутності на робочому місці.

ВИСНОВКИ

- В Україні існує необхідність підготовки широкого загалу лікарів різних фахів з питань, що стосуються особливостей роботи з дітьми підліткового віку та молоді.

- З метою привернення уваги лікарів до проблем дітей підліткового віку та молоді, формування практичних навичок їх консультування доцільне проведення дистанційних циклів ТУ "Медико-соціальні послуги підліткам та молоді на основі дружнього підходу. Клініки, дружні до молоді".

- Запропонована дистанційна переривиста форма ТУ дозволяє: забезпечити одночасне навчання великої кількості слухачів; не відривати слухачів на тривалий час від щоденної практичної діяльності; дає лікарям змогу впровадити отримані навички на робочому місці вже наступного дня; мінімізує матеріальні затрати на відрядження (транспортні витрати та проживання); виключає психоемоційні навантаження, пов'язане з тривалою відсутністю слухачів у родині.

- Спілкування під час проведення занять на протязі тривалого навчання на циклі з колегами з одного регіону сприяє створенню різних форм КДМ та налагодженню співробітництва в них.

• Дистанційна форма ТУ дозволяє створити єдиний інформаційний простір для фахівців різних спеціальностей з питань надання медико-соціальної допомоги підліткам і молоді в клінках, дружніх до молоді.

Література

1. Адамова Г.М., Бондаренко О.А., Гойда Н.Г. та ін. Сучасні аспекти планування сім'ї. Навчальний посібник. Київ. 2012.

2. Веренич В., Голоцван О., Карбовська Н. Посібник для тренерів з проведення просвітницьких занять з населенням з питань репродуктивного здоров'я та планування сім'ї.- USAID/Програма «Здоров'я жінок України». Київ. 2012.

3. ВИЧ – инфекция, сексуальное и репродуктивное здоровье молодежи. Под ред. Л.П. Симбирцевой. СПб.: Островитянин. 2010.

4. Ворник Б.М., Коломієць В.П., Пурік О.П. Комунікативні техніки зміни поведінки підлітків та молоді. Навчально – методичний посібник. ФНООН. Київ. 2008.

5. Голоцван Е.А. Пособие для тренера по проведению двухэтапного семинара-тренинга «Развитие дружественных к молодежи служб здравоохранения». ЮНИСЕФ. 2007.

6. Голоцван О.А., Осташко С.І., Мешкова О.М. Надання медико-соціальних послуг дітям та молоді на основі дружнього підходу. Методичні рекомендації. Дитячий фонд ООН. Київ. 2008.

7. Зимовець Н.В. Збереження та зміцнення здоров'я підлітків та молоді: потенціал громади. Метод. матеріали до тренінгу. За заг. ред. Лактіонової Г.М. К: Наук. Світ. 2006.

8. Здоровье подростков. Ориентационная программа ВОЗ для медицинских работников. ФНООН. Киев. 2008.

9. «Красная нить» Советы и рекомендации – методы работы по профилактике ВИЧ/СПИДа и половому воспитанию среди подростков. Стокгольм. СПб., 2006.- 213 с.

10. Райгородская Д.Я. Подросток и семья. Хрестоматия. Самара. Изд.д. «БАХРАХ-М». 2013.

11. Стан та чинники здоров'я українських підлітків /За ред.. Балакіревої О.М. К.: ЮНИСЕФ, Укр. Ін.-тсоц. Дослідж. Ім. О.Яременка. К.: «К.І.С». 2011.

Г.В. Бекетова, И.П. Горячева, О.А. Голоцван,

Н.В. Алексеенко, О.В. Солдатова

**Учебно-методические аспекты подготовки специалистов по вопросам оказания медико-социальных услуг подросткам и молодежи на этапе последипломного образования
Национальная медицинская академия последипломного образования имени П. Л. Шупика**

Введение. В общественном развитии ведущее место занимают вопросы формирования здорового подрастающего поколения, поэтому охрана здоровья подростков в Украине является одним из приоритетных направлений.

Цель. Совершенствование знаний врачей с учетом психофизиологических особенностей и современных потребностей детей подросткового возраста на этапе последипломого образования для создания в стране единого медицинского информационного пространства.

Результаты. Медико-психологическую помощь в клиниках, дружественных к молодежи призваны оказывать педиатры, подростковые терапевты и врачи общей практики "семейной медицины". Программа курса усовершенствования разработана с целью ознакомления всех медицинских специалистов с современными представлениями об анатомо-физиологических особенностях подросткового возраста, оказанием медико-психологической и социальной помощи в клиниках, дружественных к молодежи. Слушатели получают практические навыки консультирования подростков, изучают способы профилактики их рискованного поведения и таких последствий, как ВИЧ / СПИД, инфекции, передающиеся половым путем, непланируемая беременность, наркотическая зависимость и т.д.

Выводы. Обоснована необходимость внедрения в план последипломого профессиональной подготовки врачей разных специальностей новейших дистанционных форм обучения. Доказана целесообразность создания программы цикла тематического усовершенствования врачей по вопросам предоставления медико-социальных услуг подросткам и молодежи, структуры, организации и задач клиник на основе дружественного подхода.

Ключевые слова: подростки, клиники, дружественные к молодежи, медико-социальная помощь, тематическое усовершенствование, дистанционное обучение.

*G. Beketova, I. Goriacheva, O. Holotsvan,
N. Alekseienko, O. Soldatova*

Educational and methodical aspects of training on providing medical and social services for adolescents and youth on the stage of post-graduate education

Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education

Introduction. Issues of healthy younger generation fostering occupy a leading position in social development therefore health of adolescents in Ukraine is one of the priorities.

Purpose. To improve knowledge of physicians based on physiological characteristics and current needs of adolescent children on the stage of post-graduate education for creation of a unified medical information space.

Results. It is pediatricians, teen therapists and family physicians' responsibility to provide care in youth-friendly clinics. The course for improvement was designed to familiarize all health professionals with modern concepts of anatomical and physiological characteristics of adolescents, providing medical, psychological and social care in youth-friendly clinics. Course participants acquire practical skills in counseling of adolescents, study ways to prevent risk behaviors and their consequences such as HIV/AIDS infection, sexually transmitted diseases, unintended pregnancy, drug abuse etc.

Conclusions. The necessity of implementing latest distance learning into the plan of postgraduate training of doctors of different specialties has been substantiated. The feasibility of establishing a course program on issues of medical and social services for adolescents and youth, structure, organization and objectives of youth-friendly clinics for advanced training of doctors.

Key words: adolescents, youth-friendly clinics, medical and social care topical training, distance learning.

© КОЛЕКТИВ АВТОРІВ, 2013

Ю.П. Вдовиченко, Л.Л. Давтян, Р.С. Коритнюк

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

Вступ. Реформою вищої освіти передбачається перехід до динамічної ступеневої підготовки фахівців, впровадження двоциклової підготовки (бакалаврат, магістратура), оволодіння сучасними інноваційними технологіями.

Мета. Методологія підготовки магістрів за спеціальністю «Загальна фармація».

Методи. Бібліосемантичний, системного підходу, експертних оцінок.

Результати. Основними дослідницькими напрямками на кафедрі є розробка складу та технології лікарських засобів у вигляді інфузійних розчинів і м'яких лікарських форм. За останні 2 роки були виконані дослідницькі роботи: технологічні аспекти створення сорбітол-ацетатного інфузійного розчину; - розробка складу і технології супозиторіїв з метилурацилом, стрептоцидом і анестезином; - розробка технології гіперосмолярного інфузійного розчину з гліцерином; - біофармацевтичні аспекти гелю зі стрептоцидом і метилурацилом; - технологічні аспекти м'якого лікарського засобу з метронідазолом і цефтриаксоном.

Висновки. Виходячи з високої динаміки сучасного ринку праці, необхідності орієнтації магістрів на його конкретні сегменти та інтеграції в Європейській освітній простір, доцільно здійснювати підготовку магістрів за відповідними спеціальностями та освітніми програмами. Досвід роботи підготовки магістрів за дослідними напрямками з фармацевтичної технології і біофармації за спеціальністю «Загальна фармація» є позитивним і доцільним.

Ключові слова: магістри, спеціальність «Загальна фармація», дослідницькі програми, фармацевтична технологія, біофармація.

ВСТУП

Теперішнє тисячоліття характеризується глобалізацією суспільного розвитку, що потребує зближення освітніх систем. Розвиток України визначається у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загально-світової культури [6].